

Олександр Буравський

(м. Житомир)

БЛАГОДІЙНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ РИМО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ НА ПРАВОБЕРЕЖНІЙ УКРАЇНІ ТА БІЛОРУСІ НАПРИКІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Благодійницька діяльність Римо-католицької церкви (РКЦ) – це свідчення прояву християнської моралі та милосердя.

РКЦ заохочувала населення Правобережної України до благодійної діяльності, створення добродійних організацій.

Наприкінці ХІХ ст. на Поділлі існувало 46 благодійних римо-католицьких товариств, які акцентували увагу на розвиток духовності в мирян, організували добродійні акції. Упродовж 1890 – 1891 рр. ксьондзами Кам'янець-Подільського місіонерського благодійного товариства Павловським і Янковським було перераховано до каси цього товариства 100 крб. сріблом. Додатково 600 крб. надійшло від грошової лотереї, організованої серед римо-католицьких парафіян. Відділення товариства існували також у містах Ладжині, Балті, Проскурові [1, с. 14].

Поширеною формою допомоги бідним на Правобережжі була організація для них при римо-католицьких костелах безкоштовних обідів [2, арк. 1].

Духовенство Луцько-Житомирської римо-католицької єпархії брало участь у відкритті дитячих притулків для утримання, виховання, навчання сиріт і безпритульних дітей обох статей, незалежно від їхнього віросповідання, стану та походження. Для такої благодійницької акції вони щороку організували у своїх приходах пожертвування від прихожан. Зокрема, 23 листопада 1899 р. консисторія на запит Житомирського повітового голови дворянства наказала декану, а також усім настоятелям римо-католицьких приходів Житомирського повіту в недільні та святкові дні тричі оголошувати прихожанам здійснювати благодійницькі внески грошми та речами, на створення товариства та відкриття притулків у Житомирі та Житомирському повіті: у великих селах, у деяких фабричних та заводських поселеннях. 27 червня 1901 р. консисторія призначила до складу членів Житомирського повітового попечительства дитячих притулків від римо-католицького духовенства віце-декана Житомирської кафедри почесного каноніка ксьондза Михайла Русгацького [3, арк. 22].

1 березня 1902 р. настоятель Рівненського римо-католицького костелу ксьондз Чайковський надіслав рапорт управляючому Луцько-Житомирською римо-католицькою єпархією ксьондзу Крушинському, у якому просив дозволу на будівництво в місті двоповерхового кам'яного будинку для влаштування богадільні, у якій мав намір утримувати старців, які не мали житла та засобів для існування. У рапорті він підкреслював, що на побудову та утримання цього притулку кошти виділив власник м. Рівного князь Станіслав Любомирський [4, арк. 1].

Римо-католицькі священники на Київщині також були задіяні до процесу благодійництва.

У Києві зусиллями місцевої католицької громади в 1903 р. було започатковано римо-католицьке благодійне товариство, що зобов'язувалося відповідно до його статуту поліпшувати матеріальне й моральне становище бідних римо-католиків міста: забезпечувати їх одягом, їжею, ліками та притулком, відвідувати хворих у лікарнях; влаштовувати людей похилого віку в богадільні, а малолітніх у будинки для сиріт, відкривати притулки, ремісничі та навчальні заклади, поширювати серед населення книги морального змісту. Губернською владою товариству було дозволено відкривати громадські їдальні, лікарні, народні читальні, бібліотеки тощо [5, с. 3-4].

Римо-католицькі добротні товариства здійснювали активну благодійницьку роботу у Волинській губернії. Постановою Волинського губернського присутствія 20 вересня 1906 р. було зареєстровано Заславське римо-католицьке благодійне товариство, яке в жовтні того ж року відкрило дитячі притулки в містечках Заславі, Шепетівці, Славуті, Белгородці та селах Антонінах, Городищах, Ледянці, Татарському [6, арк.42 зв.].

Житомирське римо-католицьке благодійне товариство (зареєстроване 26 липня 1905 р.) відкривало громадські їдальні, гуртожитки, лікарні, народні читальні, бібліотеки тощо. У 1912 р. надало допомогу 1174 особам; утримувало для бідних дітей та літніх людей притулки, при яких діяли бібліотека й ремісничі майстерні [7, арк. 340]. Такою ж діяльністю в краї займалися Кременецьке та Луцьке римо-католицькі благодійні товариства, засновані 1906 р. [8, арк. 26].

Проявом благодійної місії Римо-католицької церкви в Білорусі стала діяльність у Мінську добродійного товариства, якому надавалося право відкривати громадські їдальні, притулки, лікарні тощо. При Товаристві діяла лікарня, де в різний час перебувало до 200 чол.;

притулок для хлопчиків і дівчаток; безкоштовна лікарня, що діяла у зимовий період. Товариство видавало близько 40000 безкоштовних обідів в рік [9, с. 267-270].

У громадському житті м. Гродно помітну роль відіграло товариство «Карітас», засноване в 1897 р. Слово «Карітас» (Caritas) (лат.) перекладається як «милосердна любов». Метою створення організації – допомога нужденним [10, с. 344-348].

На початку ХХ ст. був досить поширеним в Правобережній Україні польський жіночий рух. Тут проживала значна частка польського населення. Більшість польок, за даними дослідниці О. Ніколаєнко (37,6%), працювала хатніми робітницями. Планувалося залучати жінок через такі організації і до громадського життя, підтримки почуття національної солідарності [11, с. 39-40].

На початку ХХ ст. на теренах білоруських губерній Російської імперії також були засновані різноманітні жіночі благодійні організації. Представниці католицької релігії намагалися допомогти нужденним шляхом створення товариств допомоги бідним. Так, дворянки Марія Радзевич, Ядвига Скірмунт та Антоніна Завадська за свій рахунок відкрили в м. Кобрині у 1909 р. притулок для 12 дівчаток римо-католицького віросповідання під назвою «Дам святого Антонія». У притулку дівчат забезпечували їжею, навчали Закону Божого, ремеслам та іншим роботам, які відповідали їхньому віку і можливостям. У разі захворювання діти користувалися безкоштовною медичною допомогою та ліками або за рахунок притулку перебували в лікарні. У 1912 р. в притулку було 22 дівчинки у віці від 6 до 13 років. Діти займалися також рукоділлям, шили для себе плаття і білизну, а влітку вирощували овочі [12, с. 139-140].

Таким чином, однією з форм впливу РКЦ на населення Правобережної України та Білорусі наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. була благодійницька діяльність, яка здійснювалася в ім'я любові до ближнього, набувала, окрім морального, більш широкого значення. Римо-католицькі товариства надавали нужденним безкоштовні обіди та притулки, піклувалися про хворих, пристарілих, запобігали залишеним без нагляду дітям від згубного впливу вулиці та направляти їх на шлях доброзичливого, трудолюбивого життя.

Список використаних джерел та літератури

1. Білобровець О. Діяльність польських благодійних організацій на Правобережній Україні наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. / О. Білобровець // Матеріали ІV

Волинської міжнародної історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 10-річчю заснування історичного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка (м. Житомир, 18–19 листопада 2011 р.): Збірник наукових праць – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – С. 14-18.

2. Держархів Житомирської обл. – Оп. 13. – Спр. 525. – 7 арк.
3. Держархів Житомирської обл. – Ф. 178. – Оп.13. – Спр. 1061. – 22. арк.
4. Держархів Житомирської обл. – Ф. 178. – Оп. 10. – Спр. 1176 – 17 арк.
5. Устав Київського Римско-Католического Благотворительного Общества. – Киев, Типографія Р. К. Лубковського, 1916. – 19 с.
6. ЦДІАК України. – Ф. 442. – Оп. 861. – Спр. 218. – 48 арк.
7. Держархів Житомирської обл. – Ф. 329 – Оп. 1. – Спр. 7. – 360 арк.
8. Держархів Житомирської обл. – Ф. 329. – Оп. 1. – Спр. 1. – 358 арк.
9. Павшок А.В. Деятельность Минского благотворительного общества на рубеже XIX – XX вв. / А.В. Павшок // Крыніца: Хрысціянства у гістарычным лёсе беларускага народа. Частка 1. 2009, Гродна: ГрДУ, 2009. – С. 267-270.
10. Авдей Ю.А. Благотворительная деятельность католического общества «Каритас» в Гродно / Ю.А. Авдей // Хрысціянства ў гістарычным лёсе беларускага народа : Х 12 зб. навук. арт. : у 2 ч. Ч. 2 / ГрДУ імя Я. Купалы; рэдкал.: Э.С. Ярмаўскі [і інш.]. – Гродна: ГрДУ, 2009. – С. 344-348.
11. Николаенко О. Польський жіночий рух взаємодопомоги в Наддніпрянщині на початку XX століття / О. Николаенко //Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. – 2012. – Вип. 5.– С. 38-43.
12. Коженевская М.Г. Влияние конфессионального фактора на деятельность женских благотворительных организаций на белорусских землях во второй половине XIX – начале XX вв. / М.Г. Коженевская // Религия и общество – 9 : сборник научных статей / под общ. ред. В.В. Старостенко, О.В. Дьяченко. – Могилев : МГУ имени А. А. Кулешова, 2015. – С. 139-140.